

mgr Paweł Żerański

Tytuł rozprawy: Modele umów o eksploatację utworu – umowa licencyjna i umowa przenosząca autorskie prawa majątkowe

Rozprawa jest poświęcona modelom umów o eksploatację utworu. Przez model należy rozumieć w tym wypadku zgodnie ze Słownikiem Języka Polskiego PWN «konstrukcję, schemat lub opis ukazujący działanie, budowę, cechy, zależności jakiegoś zjawiska lub obiektu». W tym wypadku takim obiektem jest każda z umów o eksploatację utworów.

Umowy o eksploatację utworu zostały wyodrębnione z umów autorskich, rozumianych jako umowy dotyczące utworu. Umowy o eksploatację utworu mają tę cechę szczególną, że dochodzi w nich do przeniesienia autorskich praw majątkowych lub udzielenia licencji. W grupie umów licencyjnych można wyróżnić umowy licencyjne wyłączne i niewyłączne, a w tej pierwszej grupie dodatkowo wyłączne, w których licencjobiorca zachowuje roszczenia ochronne (dla uproszczenia – „rzeczowe”) oraz takie, w których ich nie zachowuje. W grupie umów przenoszących autorskie prawa majątkowe nie można wyodrębnić żadnych wariantów w oparciu o opracowanie przepisów pr. aut. Zatem jest tylko jeden wariant umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe.

Temat modeli umów o eksploatację utworu nie przestaje budzić zainteresowania doktryny. We wcześniejszych ustawach o prawie autorskim (z 1926 i 1952 r.), ustawodawca zdecydował się na uregulowanie umowy wydawniczej jako typowego modelu umowy nazwanej o eksploatację utworu. W 1994 r. ustawodawca zaoferował natomiast obrotowi prawnemu w jej miejsce rozdział piąty ustawy „Przejście autorskich praw majątkowych”. Rozdział ten zawiera przepisy regulujące różne aspekty umów autorskich. Spośród nich kluczowe znaczenie dla tematu rozprawy miały art. 67, 64, 41 i 50 pr. aut. Są to przepisy, które z punktu widzenia prawoznawstwa zawierają reguły sensu czynności konwencjonalnych z zakresu prawa autorskiego. Zatem czynność, która nie jest dokonana w sposób odpowiadający tym przepisom, nie będzie określona przez te przepisy umową o eksploatację utworu. Jednocześnie przepisy te można usytuować między przepisami KC regulującymi umowy nazwane, a przepisami KC regulującymi konstrukcje obrotu, takie jak np. przeniesienie własności. W efekcie nie tylko określają istotę modeli umów o eksploatację utworów, ale ponadto zawierają w sobie bardzo duży ładunek problemów badawczych.

Do centralnych zagadnień rozprawy należała wykładnia art. 41 ust. 2 pr. aut., tj. tzw. zasady specyfikacji, jak również art. 17 pr. aut. Pozwoliła ona na potwierdzenie hipotezy, że wyodrębnienie autorskich praw majątkowych z autorskiego prawa majątkowego następuje podobnie, jak wyodrębnienie ograniczonych praw rzeczowych z prawa własności. Inną istotą hipotezą było, iż doktryna prawa autorskiego bezpodstawnie identyfikuje konstytutywność pochodnego nabycia prawa z nabyciem pierwotnym. W szczególności twierdzi się, że konstytutywnie nabywane jest prawo nowe. W istocie natomiast pochodne, konstytutywne nabycie prawa określa specyficzną formę jego przeniesienia.

Na tym tle nabycie może być także konstytutywne i pierwotne. W ten sposób nabywana jest wierzytelność, w szczególności specyficzna wierzytelność charakterystyczna dla umowy licencyjnej.

Do istotnych hipotez rozprawy należała także możliwość określenia świadczenia licencjodawcy w kategoriach takich, jak świadczenia najemcy, tj. jako ogólnego obowiązku zapewnienia możliwości korzystania z utworu.

W możliwości odstąpienia ze skutkiem *ex nunc* od umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe oraz dopuszczalności jej ograniczenia czasowego, wynika, że umowa przenosząca autorskie prawa majątkowe zawiera świadczenie charakterystyczne dla zobowiązań o charakterze ciągłym, takie samo, jak umowa licencyjna.

Rezultatem opracowania przepisów rozdziału piątego pr. aut. są modele umów o eksploatację utworu. Umowa licencyjna jest umową nazwaną, ponieważ jest stypizowana normatywnie. Określone jest jej świadczenie, a określenie warunków istotnych nie nastrocza trudności. Należy do nich udzielenie upoważnienia do korzystania z utworu na wyraźnie wymienionych w umowie polach eksploatacji. Umowa przenosząca autorskie prawa majątkowe jest do niej bardzo podobna, z tym, że jej warunkiem istotnym jest przeniesienie autorskich praw majątkowych, a nie udzielenie upoważnienia.

Istotną różnicą między oboma umowami jest nabywanie pochodne i konstytutywne autorskich praw majątkowych w umowie przenoszącej, a pierwotne i konstytutywne w umowie licencyjnej. Inną zasadniczą różnicą jest to, że umowa przenosząca autorskie prawa majątkowe jest czynnością prawną zobowiązująco-rozporządzającą, natomiast umowa licencyjna jest w prawie autorskim czynnością prawną zobowiązującą.

Te ich cechy skutkują znacznie mocniejszą pozycją prawną nabywcy autorskich praw majątkowych na podstawie umowy przenoszącej, niż licencjobiorcy. Jednak jednocześnie dochodzi do zbyt daleko idącego i bezpodstawnego zbliżenia umowy przenoszącej autorskie prawa majątkowe i umowy licencyjnej rzeczowej.

Zarówno umowa przenosząca autorskie prawa majątkowe, jak i prawnoautorska umowa licencyjna, zwykle wchodzi w skład tzw. umów scalonych (kompleksów umów), którymi są umowy nazwane lub nienazwane połączone w taki sposób, że stanowią ekonomiczną jedność i dzielą swój los prawny.